

Klatring og erstatningsansvar

Utredning

NKF / Pål Jensen 2001

KLATRING OG ERSTATNINGSANSVAR

Av Pål Jensen

1	INNLEDNING	3
2	ANSVARSGRUNNLAG OG KLATRING.....	3
2.1	SUBJEKTIVT ERSTATNINGSANSVAR.....	3
2.1.1	<i>Aktsomhetskravet (culpanormen)</i>	<i>4</i>
2.2	OBJEKTIVT ERSTATNINGSANSVAR	8
2.2.1	<i>Vilkårene for objektivt erstatningsansvar.....</i>	<i>8</i>
2.2.2	<i>Objektivt ansvar for teknisk svikt.....</i>	<i>9</i>
2.3	ANSVAR ETTER NABOLOVEN.....	9
2.4	ARBEIDSGIVERANSVAR.....	10
2.5	PRODUKTANSVAR	10
3	SAMTYKKE OG AKSEPT AV RISIKO	11
4	NOEN PRAKTISKE EKSEMPLER	13
4.1	KLATREKURS OG ANDRE ARRANGEMENTER I KLUBBREGI.....	13
4.2	DRIFT AV KLATREVEGGER	13
5	ERSTATNINGSANSVAR FOR REDNINGSOMKOSTNINGER	15
6	SUMMARY IN ENGLISH.....	18
7	VEDLEGG 1: LITTERATURFORKORTELSER M V	19
8	VEDLEGG 2: FORSLAG TIL EGENERKLÆRING OG ANSVARSFRASKRIVELSE	20

1 Innledning

Denne fremstillingen, laget på oppdrag fra Norsk Klatreforbund (NKF), tar sikte på å gi en kort oversikt over noen spørsmål om erstatningsansvar i forbindelse med klatring.¹ Målgruppen er således klatrere som ønsker en kort innføring i erstatningsrettslige spørsmål relatert til sin aktivitet.² For dem som ønsker en mer dyptgående behandling, er det fortløpende vist til relevant juridisk litteratur.³

Etter norsk erstatningsrett må tre grunnvilkår foreligge for at erstatningsansvar skal inntre: 1) Det må ha oppstått et økonomisk tap,⁴ 2) det må foreligge et rettslig ansvarsgrunnlag og 3) det må være adekvat årsakssammenheng mellom den skadevoldende handling og skaden. Om ett av disse tre vilkårene ikke foreligger, er erstatningsansvar utelukket: Den påstått ansvarlige må frifinnes om saken bringes inn for domstolene. Da temaet nedenfor er erstatningsansvar i forhold til klatring, vil ikke de alminnelige kravene til økonomisk tap og årsakssammenheng bli behandlet. Heller ikke vil jeg behandle lemping (reduksjon) av erstatningsansvaret, selv om dette nok kan være praktisk i klatresammenheng. Lemping vil her særlig kunne være aktuelt for klatreklubber og andre med svak økonomisk bæreevne, og hvor det er rimelig at den skadelidte helt eller delvis selv bærer skaden, se skadeserstatningsloven § 5-2.

Hovedemnet nedenfor vil være mulige ansvarsgrunnlag som kan gi grunnlag for erstatningsansvar ved klatring og beslektet virksomhet. I tillegg skal det tas opp noen emner som må antas å være viktige i forbindelse med klatring, nemlig hvilken betydning skadelidtes samtykke og aksept av risiko kan ha, se pkt 3.

2 Ansvarsgrunnlag og klatring

Ansvarsgrunnlagene kan grovdeles i to: Ansvar på subjektivt og objektivt grunnlag. I førstnevnte tilfeller må skadevolderen subjektivt kunne bebreides for sin handlemåte, herunder unnlattelse: Han eller hun må ha opptrådt uaktsomt; uforsvarlig, og således ha utvist *skyld*.⁵ Det objektive ansvaret oppstilles derimot uten krav om at skadevolderen har utvist skyld, det er således ikke nødvendig at skadevolderen har vært uaktsom. Erstatningsansvaret blir dermed ilagt på objektivt grunnlag.

2.1 Subjektivt erstatningsansvar

Etter norsk rett gjelder et generelt og ulovfestet uaktsomhetsansvar. Dette innebærer at en skadevolder som har opptrådt uaktsomt; uforsvarlig, blir erstatningsansvarlig overfor skadelidte.

¹ Se også brev fra Union Internationale des Associations D'Alpinisme (UIAA) av 10 januar 2000.

² Dette er således ikke ment som noe rettsvitenskapelig arbeid med uttømmende behandling av de reiste problemstillinger.

³ For litteraturoversikt og forkortelser, se vedlegg 1.

⁴ Se likevel skadeserstatningsloven §§ 3-2, 3-5 og 3-6.

⁵ Dette ansvarsgrunnlaget kalles også skyldregelen, culpanormen, uaktsomhetsansvar m v.

Nedenfor brukes både uaktsomt og uforsvarlig om hverandre for å betegne at skadevolder har utvist en slik grad av subjektiv skyld at erstatningsansvar kan inntre.

Erstatningsansvar som følge av uaktsomhet kan tenkes i en rekke sammenhenger i forbindelse med klatring, for eksempel som følge av manglende oppmerksomhet ved sikring av en taukamerat, uforsvarlig instruksjon under klatrekurs, herunder sikkerhetsopplegg, slik at en deltaker blir skadet, fjellføring uten nødvendig kyndighet, uforsvarlig organisering av et klatrefelt slik at grunneieren påføres skade, sikringsutstyr i uforsvarlig stand som man enten selv bruker – eller låner ut til andre, en klubb fører ikke forsvarlig tilsyn med en klatrevegg eller lignende faste installasjoner (for eksempel ved at håndtak eller hengere ikke er ettersatt og festet).

Å foreta en nærmere grenseoppgang for det subjektive erstatningsansvaret med tanke på alle typesituasjoner, vil være en nærmest uoverkommelig oppgave – og i hvert fall sprengte rammene for denne fremstillingen. Her må jeg derfor nøye meg med å gi en kort, generell beskrivelse av uaktsomhetsbegrepet; kravet til aktsomhet.

2.1.1 Aktsomhetskravet (culpanormen)

I utgangspunktet har skadevolderen handlet uaktsomt om han på et gitt tidspunkt skulle ha handlet annerledes i den situasjonen han var, slik at skaden ikke ville oppstått.⁶ Det skadevolderen skulle ha gjort var å velge en handlemåte som ville innfri kravet til en forsvarlig opptreden.⁷ Det uaktsomme forhold er altså et avvik fra en tenkt adferd; den adferd som burde ha vært utvist. Uaktsomhetsansvaret innebærer derfor et krav om aktsomhet. Dette kravet om aktsomhet omfatter både en plikt til å gjøre seg kjent med relevante fakta i en situasjon og en plikt til å vurdere om skade kan skje. Videre gjelder en handleplikt, det vil si plikten til å etterleve kravet om alternativ handling, slik at skaden kunne vært unngått. Konkretiseringen av kravet til aktsomhet innebærer således en presisering hva aktsomhetskravet innebærer i form av et forbud eller et påbud i den aktuelle situasjonen. Den presiseringen som foretas på domstidspunktet, må altså gjelde forsvarlighetskravet på det kritiske tidspunktet for skadevolderen. Utgangspunktet er da at man statuerer uaktsomhet om skadevolderen ikke har handlet, herunder unnlatt å handle, slik en rimeligvis burde kunne forvente av en innsiktsfull og normalt forstandig person i den aktuelle situasjonen.⁸ Det er her viktig å være oppmerksom på at spørsmålet ikke er hvordan den dyktigste og mest erfarne ville handlet, og som *Nygaard* s 174 påpeker, må en være klar over at

”ein kan ikkje gi seg etterpåklokskapen i vald. Vurderinga må knytast til *dei faktiske* føresetnader og kunnskapar som var på den tid handlinga skjedde. *Det kritiske* tidspunkt er då han sist kunne handla annleis slik at hans bidrag til skaden var unngått.”

Videre må det være klart at skadevolderen må tilstå handlefrihet, og dermed rom for kritikkverdige feil og uhell – uten at erstatningsbetingende uaktsomhet kan statueres, jf Rt 1995 s

⁶ At skaden ikke ville ha oppstått er strengt tatt en del av kravet til årsakssammenheng.

⁷ For en mer utførlig fremstilling, se for eksempel hos *Nygaard* s 172 flg. og *Lødrup* s 128 flg.

⁸ Sml romerrettens ”bonus pater familias” – den gode familiefar og samfunnsborger

1350 (på s 1356). Det subjektive ansvaret verken skal eller må undergrave den alminnelige handlefrihet, men derimot å sette visse grenser for den, sml *Nygaard's 22*. Især må dette være tilfellet innenfor idrett, herunder klatring, hvor skadelidte nettopp selv oppsøker en viss risiko.⁹ Dette synes igjen å måtte innebære at aktsomhetskravet ikke stilles strengt i idrettssammenheng. Borgarting lagmannsretts dom av 22 desember 1999 er her av interesse. I denne saken ble en squashspiller frikjent for erstatningsansvar for racketslag som skadet motspillerens nese. Lagmannsretten uttalte:

”Som byretten har pekt på, er det en forholdsvis mild culpanorm i idrettssammenheng for så vidt gjelder den enkelte utøvers ansvar for skader som påføres andre spillere. ... Spillerne må anses for å akseptere den økte risikoen for slagskader som dette medfører, og den skaden som oppsto i dette tilfellet, ligger etter lagmannsrettens syn innenfor den risikoen som må anses akseptert. Her må det legges vekt på at Bruteigs slag ikke innebar noe bevisst/ villet regelbrudd. Det bar heller ikke preg av hensynsløshet: Det er ikke noe som tyder på at Bruteig ville slått slaget dersom hun hadde vært klar over at Madsen stod slik hun gjorde.”

Etter mitt syn burde det være rimelig klart at den som frivillig deltar i et racketspill, ikke uten videre kan hevde erstatningsansvar når det oppstår en skade i ”kampens hete”. Selve squashspillet hastighet og natur, gir klare signaler om at skade kan skje. Det samme kan innvendes i klatresammenheng. Den som ferdes i stup må være innforstått med at dette ikke er risiko- og skadefritt. For eksempel vil man derfor bare unntaksvis kunne høres med at et steinsprang forårsaket av en klatrer ovenfor, var uaktsomt og erstatningsbetingende. Steinsprang hører med som en nærmest uunngåelig risiko under fjellklatring – akkurat som uheldige racketslag under squash. På den andre siden, må det være et rimelig krav at en taukamerat som sikrer, utviser en stor grad av påpasselighet og har sin oppmerksomhet rettet mot klatreren. At man har akseptert en viss risiko for skade, innebærer ikke at man har akseptert sløvhets hos sikreren. Erstatningsansvar på subjektivt grunnlag kan derfor ikke utelukkes.

2.1.1.1 Rolleforventingen

Dersom man har med seg en gruppe som krever særlig tilsyn og veiledning, vil også aktsomhetskravet bli stillet deretter. Særlig klart vil dette for eksempel være når det gjelder klatrekurs for barn og ungdom. Dette kan illustreres med en dom av 17 desember 1992 Eidsivating lagmannsrett.¹⁰ Her ble Oslo kommune erstatningsansvarlig for en personskade på en ungdomsskoleelev under en skoletur til Surtningssui (2365 moh.) i Jotunheimen. En gruppe på 7-8 elever nådde toppen ca 1 – 1 ½ time før neste gruppe kom i følge med en lærer. De som hadde kommet først, fikk tillatelse til å begynne nedturen. Elevene skled på snøflekker og kom av den grunn noe til side for den merkede løype som de hadde fulgt opp. Da de fikk øye på stien lenger nede, valgte de en snarvei ned en skrent med mye løs sten. En stein løsnet og traff en elev i hodet med betydelige skader til følge. Det rettslige spørsmål var om skolen hadde opptrådt uaktsomt

⁹ Se også nedenfor om aksept av risiko.

¹⁰ LE-1991-02269 A (publisert).

under forberedelsen og/eller gjennomføringen av turen, noe lagmannsretten i likhet med byretten besvarte bekreftende.¹¹ I lagmannsrettens dom heter det:

”Under gode værforhold kan det ikke sies at det er uforsvarlig å arrangere en klasseset med fjellvante lærere som ledere i et slikt område. Det dreide seg imidlertid her om en obligatorisk klasseset, hvor elevenes fysiske forutsetninger for å gjennomføre den var meget forskjellige. ... Etter lagmannsrettens mening må det være et minstekrav til kontroll at elevene holdes noenlunde samlet, slik at det ikke vil ta lang tid å få kontakt med en av lærerne hvis et uhell skulle inntreffe. Det var en feilvurdering fra først av at det ikke ble ordnet slik at en lærer gikk foran sammen med de av elevene som ønsket å holde større tempo og at en lærer gikk bak for å påse at ingen av elevene ble hengende etter. Selv om værforholdene denne dagen var meget gode og klasselæreren kjente elevene godt, var det ikke forsvarlig å gi opp de kontrollmuligheter som forelå under henvisning til at det var ønskelig å vise elevene tillit. ... Som det vil fremgå av det foranstående, bygger lagmannsretten dommen på at turen til Surtningssui ikke ble gjennomført på en tilstrekkelig aktsom måte.”

Et tilsvarende ansvar kunne man også tenke seg for en klatreklubb eller en kursarrangør ellers. Hadde gruppen derimot vært eldre og/eller mer erfarne, ville aktsomhetskravene til gjennomføringen av turen nok måtte vært stillet mindre strengt. Det må således være klart at en klatreklubb som arrangerer klatretur for sine medlemmer som har et visst minimum av erfaring fra klatring, ikke kan stilles til ansvar i en situasjon som beskrevet ovenfor. Det må her også legges vekt på at et slikt klubbtiltak ville vært en helt frivillig sak å delta på – i motsetning til en skoletur.

I hvilken grad tjenesten er profesjonalisert og kostbar kan også komme inn et moment under aktsomhetsvurderingen. En klatreklubb som driver uten økonomisk formål og som kun betinger seg et rimelig vederlag for sine ytelser, vil gjennomgående kunne bli vurdert mildere enn en profesjonell kursarrangør med rent økonomisk formål. Som fremhevet av Høyesterett i Rt 1995 s 1350 på s 1356, ”gjelder [det] i utgangspunktet et strengt, ulovfestet uaktsomhetsansvar for profesjonsutøvere”.¹² Den nærmere aktomshetsvurderingen her vil nok også kunne påvirkes av hvordan tjenesten, for eksempel klatrekurset, er markedsført overfor skadelidte.

2.1.1.2 Brudd på sikkerhetsnormer

Når grensen mot uaktsomhet skal trekkes vil det også være av stor betydning om skadevolderen har handlet i strid med normer på vedkommende område. Særlig gjelder dette naturligvis konkrete lovbestemmelser og offentligrettslige forskrifter som har som formål å forebygge den aktuelle skade, men også private normer, for eksempel sedvaner, vil ha betydning. Skjer det en ulykke på et klatrekurs vil det ha betydning for aktsomhetsvurderingen om klatreinstruktøren som burde ha handlet annerledes var kvalifisert i henhold til gjeldende regelverk, og om kurset ellers ble arrangert i tråd med de retningslinjer som gjaldt.¹³ Om en slik kvalifisering sannsynligvis

¹¹ Spørsmålet om årsakssammenheng og økonomisk tap var ikke omtvistet.

¹² Dommen gjaldt påstått ansvar for eiendomsmegler og takstmann, men uttalelsen er generell.

¹³ Se nærmere hos Lødrup s 130 flg., *Hagstom II* s 16 flg., *Nygård* s 199 flg. og *Nygård II* s 153 flg.

ville ha medført at instruktøren hadde handlet annerledes – mer kyndig – og skadefritt, vil dette kunne være en sterk indikasjon på uforsvarlig og erstatningsbetingende opptreden. Det samme om det fantes retningslinjer som – om de var fulgt – ville ha medført at skaden ikke hadde inntrådt.

Derimot vil det naturligvis ikke utelukke ansvar at slike regler ikke finnes, og det vil heller ikke nødvendigvis utelukke ansvar at skadevolderen har opptrådt i tråd med en norm eller slik folk flest gjør – selv om dette normalt vil være et viktig argument som taler mot uaktsomhet. Domstolene vil ikke bøye av for en standard eller norm den ikke finner forsvarlig. Her vil det også kunne oppstå spørsmål om organisasjonen, for eksempel klatreklubben, ikke *burde* ha utarbeidet retningslinjer eller andre normer for sin risikovirksomhet, eksempelvis drift av en klatrevegg.

2.1.1.3 Skadeevne og tidsmoment

Videre er skadeevnen, det vil si risikoen for skade og størrelsen på skaden man løper risiko for, av meget stor betydning. Det vil dermed bli stilt langt strengere krav til handlemåten om det er høy risiko for skade, og/eller at en skade vil kunne bli meget alvorlig. Helt avhengig av lendeforholdene vil det kunne være uaktsomt å ikke foreta sikring med tau om konsekvensene av et øyeblikks uoppmerksomhet vil kunne medføre et skjebnesvangert fall. På den andre siden vil det kunne være helt forsvarlig å gå usikret – selv om det oppsto alvorlig skade, men med et mer upåregnelig omfang. Dernest er naturligvis tidsmomentet av stor betydning. Hadde skadevolderen god tid til overveielse, eller sto man overfor en beslutning som måtte fattes i løpet av et par sekunder? I sistnevnte tilfelle må det klart nok innrømmes langt større rom for feilvurdering.

2.1.1.4 Også organisasjoner kan handle uaktsomt

For ordens skyld, kan det presiseres at denne personen som skulle ha handlet annerledes, ikke nødvendigvis må være en fysisk person. Også såkalte "juridiske personer" kan opptre uaktsomt. Det kan dermed tenkes at en klatreklubb, eller NKF for den saks skyld, som *organ* kan opptre uaktsomt og erstatningsbetingende. I disse tilfeller kan også flere medlemmers klanderverdige forhold legges sammen og bedømmes samlet, såkalt "kumulativ skyld". Se til illustrasjon Rt 1959 s 666. Her fant Høyesterett mindre forsømmelser både hos en veioppsynsmann, en veivokter og veivesenets ingeniører, og på s 669 oppsummerer førstvoterende:

"Selv om det kanskje ikke er så meget å bebreide noen enkelt av veivesenets folk, antar jeg at en samlet vurdering av forholdet som helhet må føre til ansvar. Slik som saken ligger an, kan *veivesenet* ikke ansees å ha truffet de sikringstiltak man med rimelighet kunne forlange, og kan ikke høres med at det har vært gått frem slik som det er vanlig i forhold av denne art." (Min utheving.)

Organisasjonen måtte følgelig hefte for summen av de mindre forsømmelsene som var begått innenfor dets virksomhet. Handlenormen ble således rettet mot veivesenet som organ, og tilsvarende bedømmelse kan altså også tenkes i forhold til en klatreklubb eller lignende.

2.2 Objektivt erstatningsansvar

Som nevnt innledningsvis har norske domstoler også utviklet et såkalt objektivt erstatningsansvar. De objektive ansvaret kan sies å ha tatt utgangspunkt i tre prinsipielle dommer fra siste halvdel av 1800-tallet, og utviklingen har pågått siden.¹⁴ Dette ansvaret kjennetegnes av at det nettopp ilegges uten spørsmål om skadevolderen har utvist skyld; uaktsomhet, og man sier således at dette erstatningsansvaret ilegges på objektivt grunnlag. Problemstillingen nedenfor blir da om det kan tenkes objektivt ansvar i klatresammenheng, for eksempel for den som eier eller driver en klatrevegg?

2.2.1 Vilkårene for objektivt erstatningsansvar

Ikke minst fordi det objektive erstatningsansvaret er ulovfestet og basert på rettspraksis, kan det ikke oppstilles presise og enkle vilkår som fastlegger ansvarets rekkevidde. Basert på rettspraksis og juridisk teori er det imidlertid særlig tre momenter som kan tilsi at domstolene sanksjonerer et objektivt erstatningsansvar. Dette er særlig risikoens størrelse, som i vesentlig grad må overstige dagliglivets risiko; det må være *ekstraordinær risiko*. Skadeforvoldelsen må videre være *typisk for virksomheten*, og denne risikoen må være *stadig* det vil si at den må ha en varig karakter relatert til virksomheten. Hvorvidt dette er tre kumulative minstekrav som må oppstilles, eller om det kan ses bort fra ett eller flere, kan noe uklart. I juridisk teori er oppfatningene noe delt.¹⁵

Etter mitt syn må utgangspunktet være at objektivt ansvar innenfor sportsklatrervirksomhet vanskelig kan oppstilles – i hvert fall så lenge man tenker på en klatrer som skadelidt – og med unntak for tilfellene av teknisk svikt, se nærmere nedenfor. Hovedbegrunnelsen for dette er at klatring – enten den foregår i høyfjellet eller på en innevegg – må innebære at utøveren er innforstått med at klatringen innebærer en viss risiko. I rettspraksis spørres det ofte om virksomheten har skapt en særlig eller ekstraordinær risiko eller fare for omgivelsene.¹⁶ Sett hen til at den skadelidte frivillig har oppsøkt klatreaktiviteten, og at man således ikke står overfor en tilfeldig tredjeperson, må dette spørsmålet etter mitt syn besvares benektende. Når ingen har opptrådt uaktsomt må skadelidte selv bære følgene av den risikoen han frivillig har utsatt seg for.¹⁷ Et grunnleggende rettspolitisk argument som taler for objektivt ansvar, er også at en virksomhet skal bære kostnadene ved sin egen aktivitet, herunder risikoen for skade. Tanken er da at den som profitterer på virksomheten, også må ta tapet ved de påregnelige skader som en driftskostnad. Disse kostnadene kan igjen ”pulveriseres” for eksempel med en forsikring. Som oftest kan slike utgifter også enkelt fordeles og tas inn ved for eksempel å øke prisen på varen

¹⁴ Se Rt 1866 s 735, Rt 1874 s 409 og Rt 1882 s 38. Om den historiske utvikling ellers, se for eksempel *Lødrup* s 247 flg.

¹⁵ *Nygaard* s 250 flg. oppfatter dette som kumulative minstekrav, og i samme retning *Hagstrøm* s 167 flg., mens *Lødrup* s 249 synes å oppfatte det som momenter til en helhetsvurdering

¹⁶ Se *Lødrup* s 251.

¹⁷ Sml tredjevoterendes synspunkter i Rt 1964 s 474 (*Acetylendommen*). Her legges det vekt på at skadelidte var en frivillig tilskuer av brannen.

eller tjenestene. Så vidt jeg kan se, kan ikke denne tankegangen med større styrke overføres til klatrevirksomhet, og dette må da være ytterligere et argument mot objektivt ansvar.

Idet dette domstolskapte ansvaret etter sin natur har uklare konturer, er det vanskelig å angi ansvarets rekkevidde med sikkerhet, og især må dette gjelde for andre enn klatrere som måtte skades av for eksempel et klatreanlegg. Til illustrasjon kan nevnes at det i rettspraksis er statuert objektivt ansvar for gårdeieren hvor en mønepanne løsnet fra taket og traff en pike på fortauet.¹⁸

2.2.2 Objektivt ansvar for teknisk svikt

Etter mitt syn vil man muligens kunne tenke seg objektivt ansvar for teknisk svikt. Slikt ansvar er i rettspraksis oppstilt hvor den tekniske svikt ligger innefor virksomhetens typiske risiko. Om erfaringssetninger videre tilsier at slik skade på grunn av teknisk svikt kan skje når som helst, men ikke nødvendigvis hyppig av den grunn, vil de to minstekravene – typisk og stadig – være oppfylt. Nygaard s 268 peker eksempelvis på ”latent risiko for materialsvikt i kombinasjon med fallrisiko”. I klatresammenheng kan en da tenke seg en henger eller bolt med latent materialsvikt som materialiserer seg ved et fall. Det spesielle med undergruppen for teknisk svikt, er at det tredje vilkåret; ekstraordinær risiko, så og si kan foreligge for skadelidte i og med den tekniske svikten. Denne ekstraordinære svikten som igjen utløser en risiko som overstiger dagliglivets, kan det være mindre rimelig at skadelidte selv må bære risikoen for. Som *Nygaard* s 268 påpeker:

”Risikoen vil vanskeleg kunne jamstellast med dagleglivets risiko når det gjeld teknisk svikt, også fordi svikten normalt utløser eit skadepotensiale som er stort eller av spesiell art.”

Som illustrasjon fra rettspraksis kan Høyesteretts dom i Rt 1957 s 1097 brukes. Her falt en mann ned i heissjakten fordi det hadde oppstått en teknisk svikt i heisdørlåsen. Huseieren kunne ikke bebreides, men ble pålagt erstatningsansvar. Førstvoterende med tilslutning av de øvrige dommere uttalte (på s 1098):

”Det gjelder her en ulykke forårsaket ved at låsmekanismen i døren - som ikke skal kunne åpnes når heisen ikke står der - ikke funksjonerte som den skulle. Det dreier seg med andre ord om en teknisk svikt ved en anordning som er et vesentlig ledd i de tiltak som er påbudt til sikring mot ulykker, en svikt som medfører en nærliggende mulighet for at uhell kan skje.”

Etter dette kan man etter min oppfatning vanskelig utelukke objektivt ansvar for teknisk svikt også i klatresammenheng. Foruten svikt i en henger eller bolt, vil man også kunne tenke seg at annet sikringsutstyr brister, for eksempel en taubrems brukt på kurs.

2.3 Ansvar etter naboloven

En annen situasjon, er hvor skadelidte ikke selv er klatrer, men for eksempel grunneier som får skader på sin grunn. Særlig praktisk er det neppe, men her kan naboloven § 2 nevnes. Etter denne

¹⁸ Rt 1972 s 965.

må ingen "ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom. Inn under ulempe går òg at noko må reknast for farleg." Om for eksempel et klatrefelt "urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe", vil grunneieren kunne kreve retting eller eventuelt erstatning etter naboloven § 10.

2.4 Arbeidsgiveransvar

I en slags mellomstilling mellom det subjektive og objektive ansvaret, finner vi det såkalte "arbeidsgiveransvaret". Dette ansvaret er knesatt i skl § 2-1 nr 1, hvor det heter:

"Arbeidsgiver svarer for skade som voldes forsettlig eller uaktsomt under arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, idet hensyn tas til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt. Ansvaret omfatter ikke skade som skyldes at arbeidstakeren går utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet."

Erstatningsansvaret for arbeidsgiveren er ikke betinget av skyld hos denne, og ansvaret er fra en slik synsvinkel objektivt. På den andre siden er det en ansvarsforutsetning at arbeidstakeren har utvist skyld, og ansvaret er således ikke rent objektivt. Hva gjelder arbeidstakerens eventuelle uaktsomme forhold, må dette vurderes etter de linjer som er nevnt ovenfor under pkt ??.

Det er videre viktig å merke seg at ansvaret forutsetter et tilsettingsforhold; skadevolderen må altså være ansatt hos arbeidsgiveren. Hvorvidt det foreligger et tilsettingsforhold i relasjon til skl § 2-1 må vurderes konkret, men i utgangspunkt må det være tvilsomt om en klatreklubb vil kunne bli ansvarlig for sine *tillitspersoner* etter skl § 2-1. Det samme gjelder klubbmedlemmer som deltar på dugnad og lignende.¹⁹ Arbeidsgiveransvaret må derfor antas å være av beskjedent praktisk interesse i denne sammenheng.

2.5 Produktansvar

Etter norsk rett gjelder et objektivt produktansvar som er regulert i produktansvarsloven (pal). Etter dennes § 2-1 første ledd plikter produsenten

"å erstatte skade som hans produkt volder og som skyldes at det ikke byr den sikkerhet som en bruker eller allmennheten med rimelighet kunne vente (heretter kalt sikkerhetsmangel). Ved vurderingen av den sikkerhet som kunne ventes, tas hensyn til alle forhold som har sammenheng med produktet, dets presentasjon, markedsføring og påreknelige bruk."

Ved den alminnelige vurdering av sikkerhetsnivået (sikkerhetsstandard) legges forholdene på den tid produktet ble satt i omsetning til grunn, jf pal § 2-1 andre ledd.

¹⁹ Slik også Lødrup s 174.

Etter produktansvarsloven kan eksempelvis en produsent av klatreutstyr bli erstatningsansvarlig om utstyret har en såkalt "sikkerhetsmangel", det vil si at det ikke byr den sikkerhet som en bruker eller allmennheten med rimelighet kunne vente vurdert ut fra produktets presentasjon, markedsføring og påreknelige bruk. Produktansvaret kan således ilegges som en følge av for eksempel produksjons-/fabrikasjonsfeil (på ett eller en serie produkter), konstruksjonsfeil (selve produktet, og produktseriene, er defekte), instruksjonsfeil (mangelfull bruksanvisning o l) og utviklingsfeil (hvor feilen vises først etter en lengre utvikling).²⁰

Med produsent forstås også enhver som tilvirker eller frambringer et produkt, enhver som frambyr et produkt som sitt ved å anbringe sitt navn, varemerke eller annet kjennetegn på produktet eller dets pakning og importøren av et produkt innført fra utlandet. Videre vil også ansvaret kunne rettes mot en forhandler av produktet, når produsenten ikke uten vansker lar seg identifisere ut fra produktet og forhandleren heller ikke innen rimelig tid oppgir enten produsentens eller en tidligere forhandlers navn og adresse. Det samme gjelder en forhandler av et importert produkt, om ikke importørens eller mellomliggende salgsløds navn og adresse her i riket blir oppgitt innen rimelig tid, jf pal § 1-3 første ledd.

En alminnelig bruker – en klatrer – vil følgelig ikke kunne regnes som en produsent og ilegges erstatningsansvar etter produktansvarsloven. Dersom det for eksempel lånes ut defekt klatreutstyr må ansvarsgrunnlaget bygges på subjektivt grunnlag. Erstatningsansvar vil da kunne ilegges om det var uforsvarlig å låne ut utstyret, for eksempel fordi man unnlot å opplyse om en defekt man var kjent med.

3 Samtykke og aksept av risiko

Som nevnt ovenfor, er det av stor betydning for rolleforventningen og aktsomhetskravet at skadelidte selv har akseptert en risiko. En ytterkant her er hvor skadelidte uttrykkelig har samtykket til skaden eller muligheten for denne ved en såkalt ansvarsfraskrivelse. For dem som har klatret i utlandet, og da særlig i USA, skal det mye til at man ikke har støtt på et krav om slik ansvarsfraskrivelse. For eksempel er det helt vanlig at man, for å få klatre på en innendørsvegg, skriftlig må frafalle krav på erstatning fra den som eier og/eller driver klatreveggen.

Slike ansvarsfraskrivelser, hvor man altså fraskriver seg retten til å fremsette erstatningskrav, er også i stor utstrekning akseptert i norsk rett., med andre ord at erstatningsansvaret kan fraskrives.²¹

Klatreklubber bør derfor vurdere å kreve at for eksempel klatrekursdeltakere og brukere av en innevegg underskriver en ansvarsfraskrivelse og gjerne selv tegner en ulykkesforsikring. En slik ansvarsfraskrivelse bygger på at skadelidte kontraktsrettslig har akseptert at erstatningsansvar ikke kan gjøres gjeldende overfor skadevolder. Ansvarsfraskrivelsen er således underlagt de alminnelige kontraktsrettslige regler. Dette medfører at ansvarsfraskrivelsen må tolkes etter sin

²⁰ Se videre hos for eksempel *Lødrup* s 220.

²¹ Se *Nygaard* s 305.

ordlyden. Endelig må ikke ansvarsfraskrivelsen ha et innhold som gjør at den helt eller delvis kan settes til side som ugyldig. Det siste vil kunne være tilfelle om den vil være urimelig, eller ”imod Loven eller Ærbarhet”, jf NL 5-1-2. For eksempel vil man ikke kunne samtykke til sin egen død, se *Nygaard* s 315. En slikt samtykke vil således være imot ærbarhet og ugyldig. Især spørsmålet om hvorvidt en ansvarsfraskrivelse vil måtte anses urimelig eller imot ærbarhet, må i prinsippet avgjøres etter avtaleloven § 36 og NL 5-1-2, som dels overlapper hverandre. Begge lovsteder gir dessuten anvisning på en konkret helthetsvurdering, og det er derfor ikke enkelt å angi presise og generelle kriterier. Blant annet ansvarsfraskrivelsens klarhet, alvorligheten av skadefølgen for skadelidte, ansvarsomfanget for skadevolder og skadevolders grad av skyld vil være momenter av betydning. Særlig tvilsom blir en ansvarsfraskrivelse om skadevolder har utvist kvalifisert skyld, og det synes noe usikkert om en ansvarsfraskrivelse vil stå seg om skadevolderen har utvist *grov uaktsomhet*, en skyldgrad som av Høyesterett er oppsummert på følgende måte:

”For at en oppførsel skal kunne karakteriseres som grovt uaktsom, må den etter mitt syn representere et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Det må dreie seg om en opptreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommende altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet.”²²

Når det gjelder tilfeller hvor skadevolder har utvist grov uaktsomhet, hevder *Nygaard* s 307 at vanlig oppfatning er at man ikke kan fraskrive seg ansvaret slike handlinger.²³

I Rt 1994 s 626 ble imidlertid en ansvarsfraskrivelse for grov uaktsomhet akseptert av Høyesterett. Det er likevel verdt å merke seg denne saken gjaldt ansvarsregulering i en standardkontrakt fremforhandlet gjennom organisasjoner til bruk næringsdrivende imellom. Står man overfor en forbruker vil hensynene kunne gi andre utslag og en ansvarsfraskrivelse vil også kunne anses urimelig og settes til side med hjemmel i avtaleloven § 36.

Et annet spørsmål er hvorvidt de *etterlatte* vil kunne være bundet av skadelidtes samtykke til et ansvarsbortfall. I Rt 1948 s 370 svarte Høyesterett ja på dette spørsmålet, men denne avgjørelsen er sterkt kritisert i juridisk teori.²⁴ *Nygaard* s 315 fremhever eksempelvis at denne dommen bygger på et grunnsyn som i dag ikke er akseptert, og konkluderer med at ”de etterlatte bør reknast som tredjemann som ikkje har vore med på fraskrivinga, slik at den blir uten rettsverknad for dei”. Etter dette må det være tvilsomt om en ansvarsfraskrivelse vil stå seg overfor de etterlattes erstatningskrav, typisk tap av forsørger.

Selv om den nærmere rekkevidden av en ansvarsfraskrivelsens kan være noe uklar, bør klatreklubber og lignende naturligvis ikke avstå fra å ta en slik forholdsregel.²⁵ Videre kan det synes fornuftig at en ansvarsfraskrivelse kombineres med at klubben tegner en ansvarsforsikring.

²² Se Rt 1989 s 1318.

²³ Dette gjelder etter Nygaards oppfatning både en egenfeil og *andres* feil, for eksempel om en arbeidstaker har opptrådt grovt uaktsomt.

²⁴ Se *Lødrup* s 200 og *Nygaard* s 315 med videre henvisninger.

²⁵ Forslag til en slik fraskrivelse er inntatt som vedlegg 2.

Etter min mening bør man på sentralt hold gjennomtenke den mest hensiktsmessige forsikringsdekning. Muligens vil dette være at klubbene, eventuelt gjennom NKF har en egen forsikringsordning. Det er jo ingen som er tjent med at en skadelidt klatrer etterlates uten – eller med en urimelig lav – erstatningsdekning.

4 Noen praktiske eksempler

4.1 Klatrekurs og andre arrangementer i klubbregi

Som det vil ha fremgått ovenfor, vil en klatreklubb kunne bli erstatningsansvarlig overfor en skadet kursdeltaker om det er utvist uaktsomhet i forbindelse med planleggingen og/eller gjennomføring av kurset eller et annet arrangement. I tillegg kan man tenke seg personlig ansvar for en instruktør, og ved en aktuell skade vil det sannsynligvis bli rettet et krav mot både instruktøren og klubben. Generelt er det vanskelig å konkret peke på alle tenkelige situasjoner hvor slik uaktsomhet kunne tenkes. Det må derimot være klart at klubben for det første vil ha et ansvar for å ha instruktører med den nødvendige kompetanse. Det må videre brukes verne- og sikkerhetsutstyr, for eksempel kunne det tenkes at det ble ansett uforsvarlig å gjennomføre rappelltrening uten eget sikringstau. Utstyret brukes må naturligvis også være i vedlikeholdt og kontrollert stand. Videre bør utarbeides visse sikkerhetsregler og retningslinjer for virksomheten. Sistnevnte kan gjelde både på sentralt og lokalt nivå.

Som det er fremholdt ovenfor vil aktsomhetskravene stilles annerledes om klubben arrangerer et nybegynnerkurs for unge eller arrangerer et klatretreff som i utgangspunktet er forbeholdt mer erfarne klatrere som må forutsettes å klare seg på egenhånd. I sistnevnte tilfelle vil det lett få preg av anstaltmakeri å nedlesse deltakerne med påbud og forbud. De fleste klatrere synes også å være utpregede individualister som ugjerne mottar slikt, og som helst vil klare seg på egenhånd. Dette innebærer naturligvis ikke at erfarne klatrere ikke utsettes for ulykker, men at disse normalt vil stå meget svakt dersom de skulle skade seg under et klubbarrangement. Står man derimot overfor nybegynnere vil klubben lett kunne ha et betydelig ansvar for å veilede og kontrollere.

4.2 Drift av klatrevegger

I tråd med pkt 2.2 ovenfor, stiller jeg meg i utgangspunktet avvisende til objektivt ansvar i forbindelse med klatrevirksomhet og når skadelidte er en frivillig deltaker. Også hva gjelder den som eier eller driver en klatrevegg, må hovedregelen være at et erstatningsansvar må søkes på subjektivt grunnlag. Man kan da tenke seg manglende tilsyn av både installasjonene og aktivitetene. At man ikke har kompetent personale, og som kanskje også gir uforsvarlig veiledning ved bruk av utstyr. Når derimot gjelder tilfeller av teknisk svikt hvor skadepotensialet blir stort, må det derimot kunne tenkes objektivt ansvar også for en eier av en klatrevegg, jf ovenfor.

Ellers kan naturligvis en anleggseier bli erstatningsansvarlig på subjektivt grunnlag om det er utvist uaktsomhet. Her kan man muligens skjele til tre lagmannsrettsdommer som gjelder skader

fra alpinanlegg, hvor domstolene synes å være restriktive med å pålegge alpinanleggene erstatningsansvar.

Den første dommen er inntatt i RG 1990 s 586 Eidsivating. Her ble en 14-årig pike skadet mot en skilt i bakken. Skisenteret ble imidlertid frifunnet for erstatningsansvar, og i dommen heter det at:

”Avgjørende for vurderingen av aktsomhetsnormen er om området der ulykken skjedde av noen grunn fremstod slik for en aktsom alpinanleggseier at det for brukerne var en spesiell risiko for fall og/eller sammenstøt”. (Min understreking.)

Retten svarte benektende på dette da skisenteret måtte ”kunne regne med at ulykkesstedet ikke representerte noen spesiell fare”. Den *alminnelige* risiko som hører med alpinsporten, herunder sammenstøt med skilt og trær ved bakken, måtte altså skiløperen selv bære ansvaret for.

I en senere dom fra Eidsivating lagmannsretts av 6 april 1992,²⁶ ble resultatet det samme. Kjernen i resonnetet synes å være at:

”Innen visse rammer må alpinkjørerne selv ha risikoen for de faremomentene som såvel traséen som omliggende natur frembyr. Alpinisten må selv avpasse valg av bakke og tilpasse sin kjøring. Men egenrisikoen er ikke ubegrenset. Det må også stilles krav til anleggene slik at alpinkjørerne ikke blir utsatt for unødvendige eller overraskende forhold som øker risikoen for ulykker.” (Min understreking.)

Mindretallet (én fagdommer og én meddommer) fremhevet videre:

”Løypa er anlagt i naturen, og i atskillig utstrekning må alpinistene selv ta risikoen for de farer naturen byr på utenfor løypa. På den annen side bør alpinistene kunne forvente at slike farer som er markert større enn det man umiddelbart skulle tro når man står på ski nedover, enten varsles, fjernes eller avdempes av anleggseieren. Ulykkesstedet var slik at både faren for utrasing og risikoen for skade dersom man raste ut, var større enn vanlig. ... Den samlede effekt av disse faktorer er etter mindretallets mening at den risiko ulykkesstedet frembyr, er større enn det alpinistene skal være nødt til å tåle uten tiltak fra eierens side.” (Min understreking.)

Retten var altså enig i rettsanvendelsen, men var uenig om hvordan selve stedet faktisk skulle vurderes med hensyn til skaderisikoen (bevisvurderingen). Mindretallet fant at det forelå en spesiell skaderisiko på stedet slik at det var uaktsomt og erstatningsbetingende at anleggseieren ikke hadde iverksatt forebyggende tiltak. Flertallet derimot bedømte dette annerledes og fant at

”bakken i det aktuelle området ikke frembød faremomenter ut over det brukere med ordinære ferdigheter måtte forventes å mestre. Det kan derfor ikke bebreides X Skiheiser A/S som erstatningsbetingende uaktsomt at selskapet ikke iverksatte særlige sikringstiltak for den indre løypetraséen.”

²⁶ Upublisert LE-1991-00657.

Skianlegget ble følgelig frifunnet. Også i den siste av disse avgjørelsene, Borgarting lagmannsretts dom av 1 juli 1999,²⁷ ble skianlegget frifunnet. En kvinne hadde her falt og skadet seg mot en stein i kanten av traséen, og retten uttalte:

”Utgangspunktet er at alpinksjoring skjer på egen risiko og at skiløperne har selv har ansvar for at de kjører på en slik måte at de kan stoppe for hindringer enten det er andre løpere eller hindre i bakken.”

Spørsmålet var derfor om anleggseieren kunne ”bebreides fordi steinene ikke var merket eller sikret på annen måte”, og det avgjørende var ”om steinen representerte et ekstraordinært faremoment i forhold til terrenget for øvrig” (min understreking). Dette besvarte lagmannsretten benektende og skianlegget ble følgelig frifunnet.

Om disse avgjørelsene skal overføres til klatresporten, synes essensen å være at også en klatrer som hovedregel selv ha risikoen for de faremomenter sporten og forholdene for øvrig naturlig fører med seg. En profesjonell anleggseier – i og for seg en kursarrangør for den del – må derimot ha ansvar for å sikre mot *ekstraordinære faremomenter*, slik at skadelidte ikke utsettes for ”unødvendige eller overraskende forhold som øker risikoen for ulykker.” Man kan for eksempel tenke seg et klatrefelt hvor det er en løs steinblokk som klatreklubbene er kjent med. Om det her arrangeres et kurs, og steinblokken løsner, vil denne kunne anses som et slikt ekstraordinært faremoment som frembrakte et unødvendige forhold som økte risikoen for ulykke. Dermed ville det også lett kunne anses uaktsomt at klubben ikke fjernet steinblokka – eller overhodet la klatrekurset til dette stedet.

5 Erstatningsansvar for redningsomkostninger

Et annet spørsmål er når man som klatrer kan pådra seg utgifter som følge av en redningsaksjon. I Norge er jo redningsaksjoner en statlig oppgave, og hvor den klare hovedregel er at denne skal være uten kostnader for den forulykkede. Spørsmålet er imidlertid om denne kostnadsfrie redningen skal være ubegrenset, eller går den en grense for hvilken grad av risiko og skjodesløshet samfunnet ønsker å påta seg det økonomiske redningsansvaret for? I tillegg kommer gjerne at redningsaksjonene i seg selv kan være meget utsatt og krevende, slik at også redningsmannskapet – typisk en fjellklatrer – selv vil utsettes for en betydelig risiko for alvorlig personskade.

På dette området foreligger en grunnleggende høyesterettsdom i Rt 1986 s 292. ” To fallskjemhoppere (en av den var den kjente fjellklatrer Kurt Albert) foretok sommeren 1981 mislykkede fallskjemhopp fra Bruraskaret i Trollveggen. Etter denne redningsaksjonen fikk Staten medhold i sitt erstatningskrav. Kravet var begrenset til utgiftene til bistand fra private, men Høyesterett uttalte – uten at man behøvde å gå nærmere inn på dette, at statens refusjonskrav ikke nødvendigvis måtte begrenses som nevnt. Refusjonskravet var hjemlet i de ulovfestede

²⁷ Upublisert LE-1998-02597.

regler om subjektivt ansvar, men i samsvar med praksis og behandlingen av redningsutvalgets innstilling i 1959 kreves kvalifisert skyld – grov uaktsomhet – for slikt ansvar. Førstvoterende uttalte på s 298 flg. at:

”Det er enighet om at redningstjenesten er en statsoppgave, og at det offentlige har påtatt seg en redningsplikt overfor personer som er i nød. ... Jeg oppfatter resultatet av sakens behandling [Stortingsbehandlingen av redningsutvalgets innstilling i 1959] slik at det var enighet om at det offentlige som hovedregel skulle bære utgiftene til redningsaksjoner, men at adgangen til å kreve refusjon fortsatt skulle kunne benyttes ved «so grov aktløyse at sunnt folkevit seier at han bør betale», slik justiskomiteén ordla seg i Innst. S. nr. 170 for 1962-63 side 409. Dette er bakgrunnen for det krav om kvalifisert skyld - grov uaktsomhet - som senere praksis har bygget på, og som Justisdepartementet har gitt uttrykk for i rundskrivene av 1978 og 1983. ... Selv om grunnlaget for praksis vedrørende refusjonskravene er det alminnelige skyldansvar, antar jeg etter dette at refusjonsadgangen må anses begrenset til tilfeller hvor det foreligger grov uaktsomhet. ... Det følger av det jeg allerede har sagt at jeg mener at statens interesse i å unngå utgifter til redningsaksjoner i utrensmål er erstatningsrettslig vernet.”

Om selve skyldvurderingen, uttaler førstvoterende videre på s 299:

”Etter vanlig språkbruk vil man kanskje ikke tale om uaktsomhet i forbindelse med risikofylte sportslige prestasjoner i seg selv. Ved den erstatningsrettslige vurdering er det imidlertid avgjørende om slike vågestykker kan karakteriseres som grovt uaktsomme i forhold til de utgifter til redningstiltak som refusjonskravene omfatter. Jeg finner det ikke tvilsomt, og viser til den vurdering av risikoen ved fallskjermhopping som framgår av herredsrettens dom og av statens anførsler. Teoretiske beregninger viste en ulykkesfrekvens på rundt 1:30. Beregningene omfatter risikofaktorer som er innebygget i virksomheten, og som ikke kan elimineres ved sakkyndig opptreden. I tillegg kommer så de personavhengige risikofaktorene. Disse beregningene bekreftes av praksis. Disse tall viser først og fremst risikoen for hopperen selv, men det ligger i situasjonen at en ulykke regelmessig vil nødvendiggjøre en redningsaksjon som vil være både risikofylt og ressurskrevende. De ankende parter har på bakgrunn av sin erfaring vært i stand til å vurdere dette. ... Ulykkeshyppigheten ved fallskjermhopping fra fjell er etter de opplysninger som foreligger, langt høyere enn for andre risikofylte sportsaktiviteter, også vinterbestigninger som de ankende parter særlig har henvist til. Jeg tilføyer at det også i forbindelse med andre aktiviteter kan foreligge grunnlag for refusjonskrav når en redningsaksjon er utløst som følge av grovt uaktsom adferd.” (Min understreking.)

Som Høyesterett peker på mot slutten i sitatet, er det klart nok at også en grovt uaktsom fjellklatrer i prinsippet vil kunne pådra seg erstatningsansvar for redningsomkostninger. Dette kunne eksempelvis være tenkelig ved usikret soloklatring (uten bruk av tau). Likevel må nok den store hovedregel etter mitt syn være at fjellklatring ikke kan anses som grovt uaktsomt i forhold til de utgifter redningstiltak kan medføre, og følgelig ikke kan gi grunnlag for erstatningsansvar for slike kostnader. Dette kan særlig begrunnes i at risikoen ved klatring er vesentlig mindre enn ved basehopping – slik også Høyesterett fremholder i dommen. Og det er klart nok ikke uaktsomt i seg selv å utsette seg for risiko; hensynet til personlig livsutfoldelse er legitimt nok.²⁸

²⁸ Dette fremheves i Ot prp nr 69 (1986-87) s 2 første spalte i forbindelse med vedtagelsen av forbudet mot fallskjermhopping i Trollveggen.

Så lenge man derfor har tatt normale sikkerhetsforanstaltninger, vil man således som fjellklatrer vanskelig kunne bli stemplet som grovt uaktsom – selv om ulykken skulle være ute. Den klare hovedregel må derfor være at redningsomkostningene ved klatreulykker må dekkes av Staten.

6 Summary in English

Climbing and risk are inevitably connected, and liability can rise from many situations. It is therefore practically impossible to discuss all types of situations from a tort-law-point of view. However, when it comes to liability arising from climbing and related activities, *negligence* is – in practical terms – the most important tort in the Norwegian legal system, and negligence is a tort in its own right. According to Norwegian case law, accident victims who are able to show that their injuries are attributable to the fault of the defendant can claim compensation. The cornerstone of the legal concept of negligence is that it sets an objective standard. The defendant must comply with the standard which the law sets for the conduct of activity. This standard is sometimes described as that of the reasonable man – as in other legal systems. As far as I know, no Norwegian court decisions exist concerning liability arising from climbing or related activities. However, three decisions from the Norwegian Court of Appeal (referred under point 4.2 above), deal with injuries from alpine skiing in prepared slopes. The essence of these three judgements, is that skiers must bear the natural risk connected to skiing themselves, hereunder the risk of collisions with trees, signposts etc., unless the accident is caused by an *extraordinary* element of risk which should be removed or protected.

Non-fault or “*strict*” *liability* could possibly arise from case law when it comes to technical failure, for example where a fixed protection fails/breaks during a fall in an artificial climbing wall. In such a situation, strict liability for the wall-owner can not be excluded. Exemption from technical failure, i.e. strict liability arising from case law is not very likely in this connection. However, because there is no directly relevant cases on the subject, this is to be discussed. Strict liability for *defective products* arises from the Norwegian Product Liability Act of 1988 which implements the EU Directive 85/374. The Act imposes liability on the producer, and the liability is not very practical for the Norwegian Climbing Federation and climbing clubs. Owners of defective climbing equipment which is used or lent to others, are therefore not liable under the Product Liability Act. The question in such cases, should be whether the owner was negligent. The product liability shall not be further discussed here.

Since there is no judgements on climbing and liability in Norway, and only a few other relevant decisions, it is difficult to point out any judicial trends, such as a trend towards stricter liability. Criminal sanctions are not very likely, and there are no relevant cases as far I know, but this can of course not be excluded (see the Norwegian Penal Code §§ 237 – 239 liability). Criminal liability can also be imposed on an organisation, see the Norwegian Penal Code § 48 a.

7 Vedlegg 1: Litteraturforkortelser m v

- Hagstrøm* Viggo Hagstrøm, "Offentligrettslig erstatningsansvar", Oslo 1987
Hagstøm II Viggo Hagstrøm, "Culpanormen", 4 utgave, Oslo 1983
Lødrup Peter Lødrup, "Lærebok i erstatningsrett", 4 utgave, Oslo 1999
Nygaard Nils Nygaard, "Skade og ansvar", 5 utgave, Bergen 2000
Nygaard II Nils Nygaard, "Aktløysevurderinga i norsk rettspraksis", Bergen 1974

8 Vedlegg 2: Forslag til egenerklæring og ansvarsfraskrivelse

Med dette påtar jeg meg det fulle og hele ansvaret for egen aktivitet og opphold i klatreanlegget.

1. Jeg er kjent med at klatring på klatreveggen er en risikoaktivitet som utøves på eget ansvar.
2. Jeg bekrefter med dette å ha den nødvendige kunnskap om og erfaring med klatring, klatreutstyr og sikringsteknikk til å bruke klatreanlegget på en sikker måte.
3. Jeg har satt meg inn i og forstått reglene for bruk av veggen og klatrevettplakaten, og forplikter meg til å følge disse under oppholdet i klatrerommene.
4. Jeg vil innrette meg etter instruksjoner som blir gitt personalet, og er kjent med at uaktsom opptreden eller brudd på reglene kan medføre bortvising.
5. Jeg aksepterer at verken klatreklubb eller personalet kan holdes ansvarlige for tap eller skade av enhver art.
6. Som en følge av dette, er jeg innforstått med at jeg selv bør sørge for egen ulykkesforsikring som også gjelder klatring.

Erklæring påføres sted og dato, samt klatrers navn og adresse, og skal underskrives av klatreren. For klatrere under 18 år, skal foresatte signere.

* * *

Tilsvarende tekst kan eventuelt også trykkes på klatrekort eller lignende.